

VISOVAČKA JEZERSKA PASTRVA

na upoznavanje

naći ljudi, koji
navanjem riba
će djelokrug
oznavanja pro-
možda pojaviti
da se izvrši te-
ve slatkovodne
aj način mogu
og prirodoslov-
prirodnjaci po
ama i t. d.
og i inicijativu
naći udičara,
udi, koji će to

T.

A

na. Dok s mora
ost voziti često
ovisuje prodaj-
njačka riba već
jaka smještena
je velikim po-
a ipak riba iz
se u najpovolj-
d nas razgrana-
ostranjena širo-
ima i na svim
daju razmjer-
se lovina vode-
liže potrošaču.
veliku prednost
z otvorenih vo-
zbog nepotre-
za podvoz, kao
e diže važnost
, koje je raši-
e rijeke i jeze-
svima krajevi-
dna riba bliže
je samo stvar
i potrošaču do-
jenu.

—r.

U našem ribarstvu pojavila se je kao objekt za uzgoj jedna nova dosa- da neiskorištena i neopisana riba. To je visovačka jezerska pastrva, koja ži- vi u Visovačkom jezeru, što ga čini ri- jeka Krka u Dalmaciji između Roškog slapa i Skradinskog buka.

Iz Jadranskog sliva u Jugoslaviji ni- su poznate jezerske pasturve i to one, što ih poznamo iz alpskih jezera te iz daljnjih sjevernijih zemalja Europe (Salmo trutta lacustris). Pastrve Ohrid- skog jezera ne pripadaju ovoj jezer- skoj pasturvi, nego predstavljaju po- sebne vrste. Naprotiv u Dunavskom slivu u Jugoslaviji imamo jezerskih pa- strva u Bohinjskom jezeru, Plitvičkim jezerima i Plivskim jezerima, dok u naučnoj i stručnoj literaturi možemo naći mišljenje, da u Jadranskom slivu jezerskih pastrva u Jugoslaviji uopće nema, odnosno da ih nema ni u dru- gim krajevima Balkana.

Visovačka jezerska pastrva je opi- sana opširnije u Glasniku Biološke sekcije Hrvatskog prirodoslovnog dru- štva g. 1950., a ovdje ćemo pored kra- ćeg opisa reći nekoliko riječi o njenoj prikladnosti za uzgoj i njenu ekonom- skom značenju.

Rijeka Krka u Dalmaciji je po svo- jim karakterističnim obilježjima ne- obična i veoma zanimljiva rijeka. Od svog izvora u blizini Knina, na nad- morskoj visini od 310 m, pa do ušća u more, ruši se preko cijelog niza slapo- va, koji imaju ukupnu visinu od kojih 210 m. Ovi slapovi imaju velik utjecaj na rasprostranjenje pojedinih vrsta ri- ba pa stoga vidimo da su u izvorskom području zastupane takve vrste, kojih u donjem toku nema, odnosno obra- tno, u donjem toku imamo ribljih vr- sta, koje ne mogu više prodrijeti do

izvorskog područja iako bi tamo imale uslova za život. Mren (*Barbus plebe- jus* Val.) i ilirski klen (*Leusciscus illy- ricus* Heck.) i još po koja vrsta žive u cijelom području rijeke Krke, dok na pr. jegulja, pešić (*Blennius*), oštrulja (*Aulopyge hügelii* Heck.), ne mogu da- nas onamo dospjeti. Isto tako živi kod vrela i donekle nizvodno od Knina, znamenita zlousta (*Salmothymus obtu- sirostris* *krkensis* Karam.), dok je u donjem toku nema. Ovi primjeri nam pokazuju, da u današnje doba u rijeci Krki možemo jasno razlikovati dva donekle različita dijela. Prvi je njen »riječni dio« u gornjem toku, a drugi je »jezerski dio« u srednjem, odnosno donjem toku. Oba se dijela razlikuju po svojim svojstvima i djelomično i po sastavu ribljeg stanovništva.

U »jezerskom dijelu« rijeke Krke razvila se je visovačka jezerska pastr- va, koja se razlikuje od poznate nam jezerske pasturve iz Dunavskog sliva i alpskih jezera. Danas je nalazimo u Visovačkom jezeru, koje ima površinu od oko 1.150 ha, ali i iznad Roškog slapa u jednom dijelu Krke, koji ima neka obilježja jezera, a ne rijeke, i ko- ji je dio u vezi sa gornjom serijom manjih jezera.

Ne ulazeći u detaljan opis sitnijih i krupnijih razlika ove pasturve, prema ostalim našim pasturvama, navodimo samo neka njena obilježja, koja će či- taocu olakšati stvaranje slike o njoj i njeno raspoznavanje na vodi. Oblik ti- jela je plosnatiiji nego u potočne pastur- ve, stoga je i glava, gledana odozgo ili odozdo, uža i šiljatija. Gornja čeljusna kost je u svom donjem dijelu prošire- na i zaokružena. Ljuske su krupnije nego kod potočne pasturve i manje ili više dugoljasta oblika. Na pojedinim

dijelovima tijela nalaze se ljuske, koje imaju dužinu tri puta veću, nego im je širina. Donja gubica je redovno nešto kraća od gornje. Raonik ima u poprečnom redu obično 4 zuba, rjeđe 3 ili 5, a u uzdužnom redu 12 do 14 zubi u jednom nepravilnom redu. Repna peraja je kod mladih i jalovih primjeraka rašljasta, a kod spolno sposobnih i odraslih primjeraka je ravno određena.

Ističe se osebujan sistem boja ove pastrve. Padaju u oči crne pjege po tijelu u obliku križića ili slova X. Nedorasli primjerci, osobito mlađ, imaju mnogo crvenih pjega po tijelu, dok se kod odraslih obično nalaze samo crne pjege, a rjeđe crvene, koje su u stvari gusto ružičaste boje jedne posebne nijanse. Na repnom stablu kod odraslih primjeraka nalazimo često ljubičaste pjege, dok po tijelu, osobito u vrijeme mrijesta, opažamo bogato šarenilo preljeva u svim nijansama ljubičaste, ružičaste i žute boje.

Pojavljivanje jalovih primjeraka je tipično i za ovu vrstu. Domaći ribari zovu jalovice: štirka. Ova se pastrva mrijesti u decembru i januaru u struji vode, koju nalazi samo na ograničenom prostoru ispod i iznad Roškog slapa te iznad Skradinskog buka. Po ovim bukovima, naročito na Roškom, možemo naći množinu sitnih pastrva, koje po svojim bojama gotovo potpuno nalikuju potočnim pastrvama, naročito dok su male u prvoj godini života.

U mladosti hrani se visovačka jezerska pastrva sitnim vodenim životinjskim svijetom, a postepeno prelazi na grabljivu način života pa se odrasli primjerci hrane u najvećoj mjeri sitnijim ribama raznih vrsta, što ih nalaze u svom području. Glavna hrana u samom Visovačkom jezeru sastoji se od dvije vrste, od drlje (crvenperke) i oštrulje. Velika usta s jakim čeljustima i veoma jakim zubima te prostra-

na želudačna kesa u kojoj možemo naći često i veći broj sitnijih riba, svjedoče, da je visovačka jezerska pastrva pretežno mesožder.

Dok se za vrijeme mrijesta skuplja u većem broju oko slapova, poslije mrijesta se razilazi po cijelom jezeru i s proljeća je nalazimo i u površinskim slojevima, ali se postepeno povlači sve dublje, tako da je ljeti stanovnik ponajviše dubinskih slojeva jezera, koje doseže dubine do 25 m, a na jednom mjestu i 45 m (koliko je dosada ustanovljeno prilikom proučavanja ovog jezera po Institutu za slatkovodno ribarstvo).

Zanimljivo je, da ova jezerska pastrva nastava jedno jezero, koje se nalazi u Jadranskom slivu, u području toplije klime, koja je manje prikladna za salmonide, a uz to na tako maloj nadmorskoj visini od 49 m, dok obično salmonidi žive u više položenim jezerima južne i srednje Europe, a samo na daljem sjeveru zauzimaju i jezera koja niže leže, odnosno tekuće vode.

Domaći ribari na Visovačkom jezeru veoma cijene ovu pastrvu, iako ona po svom brojnom stanju daleko zaostaje za drugim vrstama. Tamo je najbrojnija drlja pa oštrulja, zatim dvije vrste klena, mren, jegulja i t. d. Pastrve se love na udice i mreže. Mjesni ribari razlikuju kod ovih pastrva slijedeće: bučkulje su one koje se nalaze po bukovima. Poljarice su one što ih obično love po ravnici (poljima). Gredarice su po gredama t. j. kamenim gredama i stijenama. Puntarice su po puntama (rtovima). Ranke su one, koje prve dođu u mrijest. Cetinke su one, koje su navodno slične pastrvama iz rijeke Cetine. Prema narodnom vjerovanju postoji podzemna veza s rijekom Cetinom.

Zbog veoma dobrog kvaliteta mesa i visoke cijene, pastrva je naročito tra-

oj možemo na-
ijih riba, svje-
zerska pastrva

rijesta skuplja
apova, poslije
cijelom jezeru
i u površin-
stepeno povla-
e ljeti stanov-
slojeva jeze-
lo 25 m, a na
koliko je dosa-
n proučavanja
za slatkovodno

a jezerska pa-
ro, koje se na-
u, u području
anje prikladna
na tako maloj
m, dok obično
oloženim jeze-
urope, a samo
imaju i jezera
tekuće vode.

vojačkom jezeru
u, iako ona po
laleko zaostaje
no je najbroj-
atim dvije vr-
i t. d. Pastrve
e. Mjesni riba-
pastrva slijede
e se nalaze po
u one što ih
(poljima). Gre-
t. j. kamenim
untarice su po
ke su one, ko-
st. Cetinke su
ične pastrvama
narodnom vje-
na veza s rije-

kvaliteta mesa
je naročito tra-

žežna i lovljena, a mnogo je stradala
od nedozvoljenih ribolovnih sredstava.
Najviše se dosada lovila na mjestima
mrijesta, gdje se skuplja u većim koli-
činama. Zbog toga je njeno brojno stan-
nje znatno spalo i postoji opasnost da
se više ne oporavi, jer potražnja ne je-
njava, nego raste. Svijest o potrebi ču-
vanja i poštede ove vrste nije u oko-
lici Visovačkog jezera razvijena.

God. 1949. u decembru prvi puta je
izvršen pokušaj da se organizira mri-
ještenje ove pastrve. U plivajućim ko-
ritima je izmriješteno nekoliko stoti-
na hiljada ikre pa se je pokazalo da je
ovo dobar, uostalom već davno proku-
šan, način za povišenje brojnog stanja
pastrva, koji je na Visovačkom jezeru
naročito potreban, jer uslovi mrijesta
zbog ograničenog prostora i drugih
smetnji nisu tamo osobito povoljni.

Ima mogućnosti da se pomoću onog
ostatka pastrva u jezeru osigura opsta-
nak i podizanje brojnog stanja ove
veoma zanimljive i korisne pastrve.
Tada će količine ulova svakako pora-
sti. Pored toga ova pastrva treba da se
pobliže iskuša u pogledu mjere njene
prikladnosti za vještački uzgoj u rib-
njacima. Poznato je da su katkada je-
zerske pastrve veoma zahvalan obje-
kat uzgoja. Nadalje će se možda poja-
viti potreba da se neke od novih ve-
likih vodenih akumulacija, koje su u
izgradnji, pokušaju naseliti upravo
ovom vrstom, kao prilagođenom raz-
mjerno nepovoljnim uslovima.

Prigodom mrijesta g. 1949. ulovljeno
je oko 555 primjeraka. Glavnina je te-
žila od 600 do 1.500 grama. Bilo je pri-
mjeraka do preko 2 kg, a primjerci te-
ži od 4 kg su rijetki, iako su ranije
lovljeni i u težini do 14 kg. Na jezero
zalaze sve više udičari sa modernim

ribolovnim priborom, koji pruža dobre
uspjehe u stanovito godišnje doba, i
pomoću potezanja iza čamca u kreta-
nju. Ovaj način je veoma razvijen u
alpskim i drugim jezerima, dok kod
nas za takav ribolov nema mnogo pri-
like i stoga će ovo jezero i u tom po-
gledu biti zanimljivo.

U Visovačkom jezeru nalazimo drlju
i oštrulju u velikim masama. To su ri-
be po kvaliteti najmanje cijenjene, a
uz to je oštrulja i sitna. Stoga je pri-
rodni red stvari u tom jezeru, gdje vi-
sovačka jezerska pastrva raste u glav-
nom na hrani od te dvije manje vri-
jedne vrste, veoma prikladan za povi-
šenje koristi od ribolova, povećanjem
brojnog stanja pastrva do racionalno
najveće moguće mjere. Prednost viso-
vačke jezerske pastrve je u tome što
nam ona pretvara manje vrijedno me-
so drlje i oštrulje u punovrijedno pa-
strvsko meso i što je ona prilagođena
životu u ovom jezeru koje ima nizak
položaj, te je razmjerno toplo, te što
ona može vršiti tu funkciju pretvara-
nja mesa, bolje nego ijedna druga vr-
sta grabljive ribe, koju bi trebalo tek
naseliti u ovom jezeru.

Uz pastrvu nalazimo u jezeru od
kvalitetnih riba još i jegulju, koja do-
lazeći iz mora, mora da se uspne uz 46
m visoki Skradinski buk. Vjerojatno
zbog toga ona i nije ovdje tako mno-
gobrojna, kao što je u drugim vodama,
gdje joj ne stoje na putu tako visoki
slapovi.

Ispod Skradinskog buka nalazimo
već i cipla jatimice. Institut za slatko-
vodno ribarstvo bavi se pitanjem, da
li bi i kakav bi uspjeh dalo prenošenje
cipla preko Skradinskog buka u Viso-
vačko jezero.

Z. T.